

EGYHÁZI SZEMLE.

(A kath. kérvények a képviselőházban. Az ev. ref. egyház egyetemes konventje Budapesten. Bracciforti levele Milanóból.)

„Ha az Ur az ő lelkét kibocsátja, mindene k meg-
ujjulnak“ — ugymond a szent könyv. Minthogy pedig az Ur az
ő lelkét folyton bocsátja a világba és így mi reánk is: a megújho-
dásnak is folytonosnak kell lennie természeti és szellemi életünkben
egyaránt. Meggyőző például szolgálhat ez utóbbira nézve, egyházi
szempontból tekintve a dolgot, legközelebről az újabb időben annyi
port felvert katolikus kérvények sorsa is képviselő
házunkban. Tudva van, hogy a katolikusok egy része, több mint
harmincz község, kerület, egyesület, főleg a „Magyar-Állam“ lovag-
szerkesztője által felültetve, egy sereg kérvényt adtak be az ország-
gyűléshez, a melyekben a polgári házasság behozatala, a katolikus
alapok állami kezelése stb. ellen tiltakoztak s az ily értelemben al-
kotandó törvények mellőzését kérték. Hogy ezen kérvények alatt, a
melyeknek jogosultságát különben senki sem akarja kétségbe vonni,
sokkal nagyobb cél rejlett, mint a mennyit első tekintetre elárultak,
hogy azok mintegy a helyzet kikémlésére voltak szánva, ha vajjon
nem lehetne-e még egyszer visszahozni a katolikus egyház abszolút
hatalmát, az egykori korlátlan uralmat, nyilván mutatják a kérvények
tárgyalása folyamán tartott beszédek. A többek között egyik kép-
viselő (Irányi D.) így nyilatkozott azokra nézve: „A magyar nemzet
nagylelkű, tulságosan nagylelkű a kath. egyház és különösen annak
főpapjai iránt. De annyira nem megy sem nagylelkűsége, sem enge-
dékenysége, hogy miattuk a haladás útjáról letérve, Canossába indul-
jon. A magyar nemzet meghajol a jog, meghajol az örök igazság előtt: a
Syllabus előtt nem fog meghajolni. A század szelleme előre halad, előre
a szabadság, a jogegyenlőség, az igazság, a közművelődés útján, elő-
re halad feltartóztatlanul. A ki annak útjában áll, azt elsöpri; a ki
ellene szegül, azt eltiporja. Elfogadom a kérvényi bizottság vélemé-
nyét.“ És ez a vélemény, t. i. hogy a szóban levő kérvények részint
a ház különböző szakbizottságainak, részint a miniszterelnök útján
a kormánynak adassanak ki, mondhatni egyhangulag el is fogadta-
tott; mert csak egy képviselő (Göndöcs B.) nem szavazott erre, ki-
jelentve, hogy ő nincs megelégedve a bizottság javaslatával; sőt azzal
szemben határozati javaslatot is nyújtott be, melyben azt kíván-
ta, hogy utasítsák a kormány oly törvényjavaslat benyújtására,
mely a vegyes vallású házasságok előleges megegyezésére bizza,
mely vallásban akarják nevelni gyermekeiket. De határozati javasla-
tával itt is egyedül magára maradt.

Nós, hát mindezek nem azt mutatják-e, hogy ha az Ur az ő lelkét kibocsátja, mindenek megújulnak? Valóban, nemes büszkeség tölti el az ember lelkét a magyar parlament iránt, mely egy speciális egyházi, vallási kérdésben ily egyértelmű s tegyük hozzá, liberális szellemet tanusító határozatot hozott és e téren megindítandó reakciónak még csirájában leendő elfojtására pártkülönbség nélkül kezét tudott fogni, s osztatlanul a magáévá tette a miniszterelnök urnak a kérvények tárgyalása rendjén tartott beszédében nyilvánított elveit. E nagyszabású beszédet szükségesnek látjuk mi is megőrizni folyóiratunkban s azért csaknem egész terjedelmében közöljük. „Elhiszem az előttem szóló képviselő urnak — mondá a miniszterelnök ur Göndöcs B. fennebb érintett határozati javaslatára vonatkozólag, — hogy nincs szándéka a felekezetek közé üszköt vetni, de figyelmeztetem arra, hogy azon gyermeknek, ki tüzzel játszik, szintén nincs szándéka apja házát felgyújtani. Elismerem azt is, hogy bizonyos kérvények, ha a ministeriumnak tanulmányozás végett kiadatnak azok a hosszas tanulmányozás közben feledésbe mennek. Arról is biztosítom a képviselő urat, hogy minden oly kérvény vagy indítvány, mely a régi reversalisokat akarná visszaállítani, folytonos tanulmányozás sorsában fog részesülni. A képviselő ur felhozta a polgári házasság kérdését is. Szóló tudja, hogy Magyarországon igen sokféle és nemcsak egy felekezet tagjai ellenszenvvel viseltetnek a polgári házasság eszméje iránt általánosságban ép úgy, mint azon alakban, melyben az a háznak benyújtott törvényjavaslatban foglaltatik. De a polgári házasság behozatalában akár az egyik, akár a másik hitfelekezeten ejtett sérelmet látni nem lehet. Hiszen államok, melyek majdnem kizárólag kath. lakossággal bírnak, évtizedek óta behozták a polgári házasságot és az még csak az elválás kérdését sem érinti, mert tudjuk, hogy a franczia polgári házassági törvény még jobban megnehezíti az elválást, mint a kath. egyh. törvény. És ott, hol majdnem száz év óta be van hozva a polgári házasság: a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, hogy a polgári házasság megkötését ne kövesse az egyházi házasság megkötése is. Nem követése tehát a polgári házasság behozatalának, hogy ez által a vallásos buzgalomnak csökennie kellene.

A másik, a mi felhozott, az alapok és alapítványok kezelése. Azt kell hinni a kérvényekből és Jánosy képviselő ur felszólalásából, mintha azon aggodalom léteznék, hogy a magyar törvényhozás azon alapokat, melyek jogilag határozottan és tisztán egy felekezettel illetnek, elvenni, rendeltetésök céljától elfordítani akarná. De eddig legalább a magyar törvényhozás ezen félelemre okot nem adott. És maga azon körülmény, mely sérelmesnek tüntettetik fel, hogy a magyar törvényhozás, miután bizonyos alapok jogi természetére nézve különböző nézetek voltak, küldöttséget választott arra, hogy ezeknek jogi természetét vizsgálja és állapítsa meg — nem azt bizonyítja, hogy bárkinek jogos tulajdonát elvenni óhajtáná, de épen azt, hogy tisztába hozván azok jogi természetét, azokat eredeti rendeltetésöknek sértetlenül fentartani akarja. És méltóztassék elhinni — folytatja a

a szólo — én a magam részéről kész volnék és a midőn szükség volt rá, kész voltam azon felekezet alapítványait, melyhez tartozom, megvédeni minden áron. De nem nyujtanék segédkezet soha ahoz sem, hogy más felekezeteket jogosan megillető alapok azoktól elvonassanak. De megvizsgálni, melyek valóban ilyenek, az csakugyan a törvényhozás feladata.

És most, mikor ezen főbb pontok felett röviden nyilatkoztam, legyen szabad még némileg általános politikai, hazai szempontot is érintenem. Azt hiszem, hogy Magyarországnak sok baja közt egyik ereje, támasza, szerencséje volt, hogy hamarabb, mint a legtöbb országban másutt, megszűntek a vallási küzdelmek, surlódások, felekezeti éles ellentétek. És ezt oly valaminek tartom, a minék megőrzése, még ha itt-ott áldozatot is követel, kötelességünkben áll. Bátran merek rá hivatkozni, hogy ott, hol mint felekezeti ember voltam érdekelve, nem egyszer kisebb, olykor valamivel nagyobb bajok esetében is ezen, szerintem majdnem mindenek fölött hazai szempont alapján intettem, kértem, tanácsoltam. Igyekeztem elmondani — meg is támadtak néha érte — hogy ha nincs is meg a teljes vallási egyenlőség és viszonyosság minden követelménye, szabadságban, nyugalomban, békében élünk és kisebb bajok miatt nem szabad az oly fontos egyetértést a felekezetek közt megbolygatni. De éppen mert ezt akkor tettem és teszem, a magam részéről azon kérést intézem a házhoz és e ház által a haza minden fiához: vegyék gondolóra ennek nagy fontosságát; vegyék gondolóra azt, hogy könnyű a követ megindítani, de hol végzi gördülését, kiszámítani igen nehéz. És földézni ugy, mint Göndöcs tette határozati javaslatában, oly kérdést, melyet csak nevének kell megnevezni, hogy mindenki ráismerjen a reversálisokra, melyek már 30 év előtt heves vitákat idéztek elő, de a melyeket akkor ép ugy, mint 1868-ban a törvényhozás bölcsessége elaltatott, találván más megoldási módokat — mondom — ily kérdéseket fölleveníteni, legyen akárugy mint 1848. előtt történt, a szabadelvűség nevében, bizonynyal olyan dolog, melylyel megindulhatnak oly viták és felekezeti ellentétek, melyeket felidézni a képviselő ur sem akar, de melyeket feltartóztatni nem fog tudni. Én a magam részéről elismerem — és azt hiszem, mindnyájan elismerjük azt, hogy egészben véve Magyarország főpapsága, klerusa mindig tudott hazafias lenni, mindig tudott a körülmények szerint a hazafiság követelményeinek más irányban véleményével szemben eleget tenni. De meg is van ennek jutalma. Mert nézzünk szét Európában, nézzük meg a tisztán kath. államokat, hogy van-e klerusa oly helyzetben? Én örülök, hogy ily helyzetben van. Ohajtom, hogy megtartsa e helyzetét. De méltóztassék elhinni, ha a felekezeti kérdések egyszer földéztetnek, e helyzetet nincs ember, a ki meg fogja tarthatni.“ (Hosszasan tartó általános helyeslés és élénk tetszés.)

A magyarországi ref. egyház első egyetemes konventi gyűlését f. évi jan. 23—30 napjain tartotta meg Budapesten. A gyűlés mindenekelőtt a konvent tanácskozási szabályait állította meg, a

melyek általában megegyezők más gyűlések korszerű tanácskozási szabályaival. Tekintettel arra, hogy a konventnek is, mint általában a mi egyházi közgyűléseinknek, két elnöke van, azon esetre, ha a szavazatok egyenlősége az elnökök szavazata után is megmaradna, tehát a két elnök szavazata is kétfelé menne, akkor azon indítvány, vagy javaslat, a mely felett a szavazat történt, elejtettnek tekintetik, vagy ha a dolog elintézése halasztást nem engedne, az ügy átadatik a bizottságnak, hogy azt a következő napi ülésre újabb szövegezésel terjeszsze be. Egy tanárképző intézet felállítására iránti indítvány, valamint általában a középtanodai oktatás érdekében szükséges intézkedések iránti javaslatétel, az egyetemes tanügyi bizottsághoz utasítottak. A kormányhoz pedig egy feliratot intézett, melyben kifejeztetett, hogy azon minimumot, mely az országgyűlés közoktatásügyi bizottsága előtt levő középtanodai törvényjavaslatban a tanárok számára vonatkozólag javasoltatik, a konvent sem a tanügy érdekében, sem az országos pénzügyi viszonyok szempontjából, sem az ország területén jelenleg létező középtanodák létszámában ennek folytán bekövetkezhető változások tekintetéből nem helyesellheti. Tárgyaltattak az oláhországi, horvát, illetve slavoniai missiók ügye. Az országos alapok és alapítványok kényes ügyében hosszabb vita után a végzés az lett, hogy azok most ne bolygattassanak, hanem a kerületek elnökei bizassanak meg továbbra is ezen ügynek nyilvántartásával. — Érdekes vitát idézett elő Szász Károly, min. tanácsos urnak, papi jellege felett való határozat. A zsinati törvények 118. §. szerint ugyanis: „oly lelkészek, kik más életpályára léptek (kivéve a tanárit) vagy hivataluktól felfüggesztettek, semmiféle lelkészi teendőt nem végezhetnek többé s lelkészi oklevelük is érvénytelennek nyilvánítható.” E törvéynél fogva kérdésessé vált, hogy Sz. K., ki a lelkészi állást elhagyva, állami közszolgálatba lépett, megtarthatja-e lelkészi jellegét vagy nem? A kérdés azon hármias érv alapján, hogy Sz. K. tulajdonképpen tanár is, továbbá, hogy a cultusministeriumban visel hivatalt és hogy a törvénynek visszaható ereje nem lehet, az előbbi értelemben döntetett el. A házassági törvényszékek megalkotásának ügye tanulmányozás s a jövő konvent elébe javaslatétel végett egy bizottságnak adatott át. Az anyakönyvek egyformásítása munkába vétetett. Mint a konvent szervezetére vonatkozó határozatot megemlítjük még azt, hogy a konventi bíróság mellett öt szakbizottság alakított, t. i. közigazgatási, közjogi, iskolaügyi, missioi és egyetemes nyugdíjalap bizottság; stb.

Legfontosabb tárgya a jelen konventi gyűlésnek, bizonyára, az ugynevezett *domestica* vagy a ref. egyház országos közalapjának ügye volt. Ez alap a konventen megvizsgált számadás szerint jelenleg 27,225 frtból áll, a melyből azonban még csak 5352 frt folyt be készpénzben; a többi kötvényekben és ígéretekben áll. Ezen alapha 1883. jan. 1-től kezdve minden református család tartozik fizetni 20, 30, 50, 70 krt. 1, 2, 4, 6, 8, 10, 20 és 40 frtot, a szerint a mint az illető család vagyoni állapotához képest egyik vagy másik osztályba soroztatik.

A mint a fennebb kiemelt határozatok is mutatják, az első egyetemes konvent munkálkodása az egyházi és iskolai élet egész

mezejére kiterjedt, a mint hogy ez protestáns gyűlésben másként nem is lehet. Különösen a domestica ügyében hozott határozatát ajánljuk figyelmébe a mi egyházunk tagjainak is. Lám, a Dávid Ferencz-alapítványban már le van téve a mi domestikánk alapja is. Évenként már 400 frt. segélyt nyújthatunk ebből szegényebb sorsu belső embereinknek s ezek özvegyeinek és árváinak. A nyugdíj-alapot is gyűjtjük. De hát mind ez folytonos áldozatot kíván. Ha éppen magok a belső emberek nem fizetik ez utóbbiba évi illetékeket s az előbbit szintén nem igyekeznek koronként bármi csekély áldozataikkal gyaratni s mások által is gyarapíttatni, a bizony egyik sem növi kimagát, hogy mindnyájunk által ohajtott gyümölcseit élvezhessük s nagyobb mérvű segélyben részesíthessük mi is szegénységgel és nyomorral küzdő egyházainkat és lelkészeinket. Ez igazán életkérdés. Vegyük szívünkre mindnyájan.

Hazai dolgokkal már jóformán betöltvén a mi terünket, külföldi szemlénket máskorrá tartjuk fenn. Ez alkalommal csak Braccifortinak Milanóból Kovács János amerikai küldöttünkhöz intézett levelét kívánjuk megemlíteni, mint olyant, mely kilátást nyújt arra, hogy az unitarismus érdekében Olaszthonban, jelesen Milanóban is rövid időn komoly mozgalom indul meg. Bracciforti ugyanis, kiről már folyóiratunkban többször megemlékeztünk, az angol lapokból értesítvén azon szívélyes fogadtatásról, melyben Kovács J. barátunk Amerikában részesült, valamint a Richmond-család nagybecsű adományáról is ez uton tudomást nyervén, mult évi nov. 27-ről egy levelet intézett Kovács Jánoshoz, melyet t. barátunk szives volt nekünk Amerikából elküldeni, s a melyben Bracciforti a többek között ezeket írja: „Én is hozzá kezdetem segélyt gyűjteni a mi unitárius egyházunk részére Milanóban, a mit mindeddig komolyan nem kísérltettem meg; de a mi jó barátunk, tiszt. Dall ur utóbbi látogatása alkalmával arról győzött meg, hogy kötelességem hazámfiat ez érdeken fölhívni, különben az olaszországi vallásos mozgalom soha sem fogja megnyerni angol és amerikai unitárius testvéreink segélyrészvételét. Segélj magadon s akkor mi is segédkeznet fogunk nyújtani — ez az ők elvök s bizonyára ez igen józan elv!... Öröme lesz önnek tudni, hogy a milanoi unitárius missio ügyében kibocsátott aláírási ívet Signora Alessandrina Ravizza nyitotta meg, egy nő, ki Milanóban jól ismert minden nemes és emberbaráti ügyben való részvétéről és áldozatkészségéről.“... Ezután megemlékezve Kovács-csal pár év előtt Milanóban töltött, előtte örökre felejthetetlen kedves órákról s fölkérve őt, hogy nevében köszönje meg az „Unitarian Review“ és „Religious Magazine“ szerkesztőinek, hogy ezen folyóiratokat számára rendszeresen megküldeni szivesek, levelét így végzi: „remélve, hogy nemsokára részletesebben irhatok önnek az én unitárius missioi munkálodásomról, maradok“ stb.

A kezdet tehát megvan, elvárjuk az eredményt.